

هفت دسته از روایات شکر

- ۱- شکر واجب است: امیرالمؤمنین علی ۷ فرمود: «الشُّكْرُ مَقْرُوضٌ». (غررالحکم؛ ۶۱۰۴) شکر واجب است. بعضی‌ها تصورشان این است که شکر یک صفت اخلاقی است و اگر کسی متصف به این صفت باشد خوب است. ولی در قرآن نسبت به شکر امر شده است.
- ۲- شکر زینت نعمت‌ها است: زیبایی غذایی که بر سر سفره چیده‌اند به تنوعش، اقسام سالاد و نوشیدنی‌هایش نیست، بلکه به این است که بر سر این سفره «الحمد لله رب العالمین» بگوییم.
- ۳- آثار شکر: روایاتی به اثر شکر اشاره دارند. «ثَمَرَةُ الشُّكْرِ زِيَادَةُ النِّعَمِ» (غررالحکم؛ ۶۱۷۴) ثمره شکر این است که نعمت زیاد می‌شود.
- ۴- قناعت: دسته بعدی روایاتی است که یکی از مهم‌ترین نشانه‌های انسان‌های شاکر را ذکر می‌کند. پیامبر اسلام ۹ فرمود: «كُنْ قَنِعًا تَكُنْ أَشْكَرَ النَّاسِ» (مجموعه ورام؛ ج ۱ ص ۱۶۳) اگر قانع باشی شاکری. به دارایی‌های دیگران چشم نداشته باشید. زمانی قارون با آن ثروت‌هایی که داشت از قصرش بیرون آمد. قوم حضرت موسی ۷ وقتی نگاه کردند، گفتند: «فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا يَا لَيْتَ لَنَا مِثْلَ مَا أُوتِيَ قَارُونُ إِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِيمٍ» (قصص/ ۷۹) کاش ما هم مثل قارون ثروت داشتیم، اما وقتی قارون در زمین فرو رفت گفتند: کاش ما مثل او نبودیم. قانع یک نعمت دارد که خودش هم به آن التفات ندارد و آن این است که اصلاً حسرت مال دیگران را نمی‌خورد. اگر انسان به علم دیگران، به نماز شب دیگران، به تقوای دیگران غبطه بخورد، خوب است؛ اما به مال و ثروت مردم غبطه بخورد، این خوب نیست.
- ۵- شکر باید ظاهر شود: روایاتی است که می‌گوید شکر باید مظهر داشته باشد، یعنی خودش را نشان بدهد. امیرالمؤمنین امام علی ۷ فرمود: «شُكْرُ الْمُؤْمِنِ يَظْهَرُ فِي عَمَلِهِ» (غررالحکم؛ ۶۱۶۴) شکر مؤمن در عملش ظاهر می‌شود. صرف «أَحْمَدُ لِلَّهِ» گفتن که شکر نیست. اگر انسان چیزی را از راه حلال خورد و به دیگران هم انفاق کرد و اسراف نکرد، در مسیر درستی از آن استفاده کرده است، این یعنی شکر. الان بنده دارم برای شما آیات و روایات می‌خوانم این شکر زبان است چون دارم از زبان در مسیر درست استفاده می‌کنم اما اگر با همین زبان دروغ بگویم، فحش بدهم، این ناشکری است. وقتی خداوند نعمتی را به انسان می‌دهد به دو صورت قابل استفاده است هم صحیح و هم غلط. چون انسان مختار است. «إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا» (انسان/ ۳)

نگوئید خدایا ما را به صورتی خلق می‌کردی که نتوانیم گناه کنیم، در این صورت که فرشته می‌شدیم و خدا قرار نبود فرشته بیافریند، فرشته را که داشت. یا نگوئید خدایا به صورتی

می‌آفریدی که عقل و شعور نداشتیم و فقط می‌خوردیم و می‌خوابیدیم، در این صورت هم حیوان می‌شدیم. امیرالمومنین امام علی ۷ در نهج‌البلاغه می‌فرماید: «خداوند موجود سومی آفریده که نه بی‌شعوری حیوانات را داشته باشد و نه عقل محض فرشتگان را، برای همین انسان را خلق کرد». اکنون این موجود «إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا» اگر شاکر شد مثل سلیمان رشد می‌کند و اگر کافر شد مثل قارون سقوط می‌کند.

۶- روش شکر: روایاتی است که یک راهکار و یک روش و یک شیوه برای شکر ارائه می‌کند. امیرالمومنین علی ۷ در نامه ۶۹ نهج‌البلاغه خطاب به یکی از فرماندارانش به نام حارث بن عبدالله همدانی می‌فرماید: «أَكْثِرْ أَنْ تَنْظُرَ إِلَى مَنْ قُضِلَتْ عَلَيْهِ فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ أَبْوَابِ الشُّكْرِ» اگر می‌خواهید حس شکر پیدا کنید به کسی که اوضاعش از شما خراب‌تر است نگاه کنید. اگر انسان در این مراکزی که عقب افتاده‌های ذهنی را نگهداری می‌کنند، نگاهی بیندازد، قدر عقلش را می‌داند. یا اگر انسان به بیمارستان‌ها نگاهی بیندازد قدر سلامتی‌اش را بهتر می‌داند.

مدیر مدرسه دخترانه‌ای به من گفت: خیلی ما تلاش می‌کردیم که این بچه‌ها نمازخوان بشوند ولی موفق نمی‌شدیم. به پیشنهاد کسی ما این‌ها را بردیم به آسایشگاه جانبازان قطع نخاعی. گفت: تحولی در این‌ها ایجاد شد، جانبازانی که سی سال روی یک تخت افتاده بودند و نمی‌توانستند حرکت کنند آن دختر خانم‌ها را نصیحت می‌کردند: دخترم ببین تو دست داری پا داری، آرزوی ما این است که یک سجده کنیم و نمی‌توانیم، آرزو داریم روی پا بایستیم و یک رکوع برویم، نمی‌توانیم. ایشان می‌گفتند: با این صحنه‌ای که ما این‌ها را بردیم و دیدند؛ خیلی از این‌ها عوض شدند.

امیرالمومنین علی ۷ زمانی اصحابش را به قبرستان بردند و فرمودند: «ببینید اگر من بخواهم به این‌ها پیام بدهم سه پیام می‌دهم: ۱- دیگران درخانه‌های‌تان دارند زندگی می‌کنند ۲- اموال‌تان تقسیم شد ۳- همسران‌تان ازدواج کردند. اما اگر این‌ها بخواهند به من پیام بدهند فقط یک پیام می‌دهند و می‌گویند: یا امیرالمومنین فقط تقوا به درد ما خورد».

در توصیه‌های علم اخلاق می‌گویند با خانواده‌های بالاتر از خودتان زیاد رفت و آمد نکنید زیرا بچه شما نگاه می‌کند می‌بیند ماشین آن‌ها یک میلیاردی است و ماشین شما ۵۰ میلیونی، برای همین احساس عجز می‌کند. با کسی رفت و آمد کنید که از شما پائین‌تر است که فرزند شما احساس عجز نکند. همیشه در امور دنیا به پایین دست نگاه کنید اما در امور دین به بالا دست. این کار حس شکر را در انسان به وجود می‌آورد.

۷- اعتراف به عدم توان برای شکر: روایاتی است که می‌فرماید اعتراف به عدم امکان شکر، خودش شکر است. این‌که بگوییم: خدایا ما نمی‌توانیم شکر نعمت‌های تو را به‌جا بیاوریم. روایت داریم کسی که اظهار عجز کند از شکر نعمت‌های الهی خداوند نعمت‌های او را افزایش می‌دهد.